Ugdymo turinio planavimas: patirtis ir naujos galimybės

Irma Neseckienė
Ugdymo plėtotės centro
Ugdymo turinio skyriaus metodininkė

2012 m. PISA tyrimas.
Lietuvos mokiniai – vieni iš geriausiai vertinančių mokyklą

- Lietuvos mokiniai užima ketvirtąją vietą iš 65 šalių pagal tai, kaip vertina mokyklos teikiamą naudą. Net 91 proc. tyrime dalyvavusių mokinių teigia, kad mokykloje išmoksta dalykų, kurie bus naudingi darbe.

  2012 m. atliktame tyrime dalyvavo apie 4600 mokinių iš 216 lietuviškų, lenkiškų ir rusiškų bendrojo ugdymo ir profesinių mokyklų.

Mokinių lūkesčiai

- Aš nežinau, kuo tapsiu užaugęs, bet tikrai žinau, kad pirmiausia norėsiu būti sveikas ir laimingas

Ugdymo programų akreditacijos kriterijai

6.4.3.1. Mokytojai taiko aktyviuosius mokymo ir mokymosi metodus, **racionaliai ir veiksmingai naudojamas mokinių mokymosi laikas.**

Svarbiausi ugdymo proceso ypatumai
(VU bendrosios programos, 2011)

- 23. ... orientuojamasi į daugiau mokymosi galimybių teikiantį ugdymo procesą:
  - 23.1. **ugdymas grindžiamas aktyviu mokinių mokymusi.** Mokytojai taiko aktyviojo mokymo(si) metodus, mokiniai įsitraukia į aktyvų ir sąmoningą mokymąsi. **Mokytojai skatina mokinius savarankiškai mąstyti, spręsti problemas, aktyviai interpretuoti mokomąją medžiagą, mokytis iš patirties, taikyti įgytas žinias ir gebėjimus;**
  - 23.2. **ugdymas individualizuojamas**. Mokytojai mokymo metodus ir mokymosi veiklą parenka ir organizuoja taip, kad mokymas atitiktų mokinių patirtį, gebėjimus, polinkius, poreikius, mokymosi stilių, pasirengimą mokytis, turimus išteklius ir priemones, emocinį klasės klimatą. **Mokykla siūlo mokiniui rinktis jo poreikius atitinkančias mokymosi galimybes, prasmingas ir naudingas tolesniam gyvenimui;**

Svarbiausi ugdymo proceso ypatumai
(VU bendrosios programos, 2011)

- 23. ... orientuojamasi į daugiau mokymosi galimybių teikiantį ugdymo procesą:
  - 23.3. ypač daug dėmesio skiriama mokymosi strategijoms. Mokiniai išmoksta **tikslingai taikyti šiuolaikines mokymosi** strategijas pageidaujamiems gebėjimams ir kompetencijoms ugdytis;
  - 23.4. **ugdymas integruojamas.** Tinkama ugdymo turinio integracija teikia daugiau galimybių priartinti mokymąsi prie gyvenimo, parinkti užduotis pagal mokinių poreikius, polinkius ir galias, vengti kartojimosi ir pernelyg didelio mokymosi krūvio. Daugiausiai galimybių ir didžiausią prasmę ugdymo integracijai teikia bendrųjų mokinio kompetencijų ugdymas per visų dalykų pamokas;
  - **23.5.** mokinių mokymosi rezultatų vertinimas padeda mokytis. **Mokiniai žino svarbiausius mokymosi tikslus ir rezultatų vertinimo kriterijus.** Jie laiku gauna mokytis padedančią grįžtamąją vertinimo informaciją. Mokiniai mokomi įsivertinti ir pagal pasiektus rezultatus kelti tolesnio mokymosi tikslus, planuoti mokymąsi.

VERTINIMO SŪPUOKLĖS

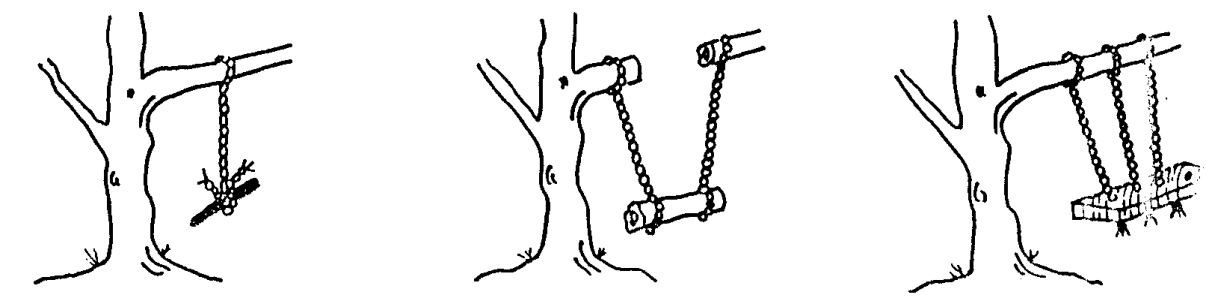

Mokytojai nori paprastos ir lengvai įgyvendinamos vertinimo sistemos

Politikai nori, kad atrodytų gerai ir kainuotų pigiai. Gali iškilti sunkumų,kai norėsi pasinaudoti.

Mokslininkai nori tvirtų ir patikimų. Kaina nesvarbu.

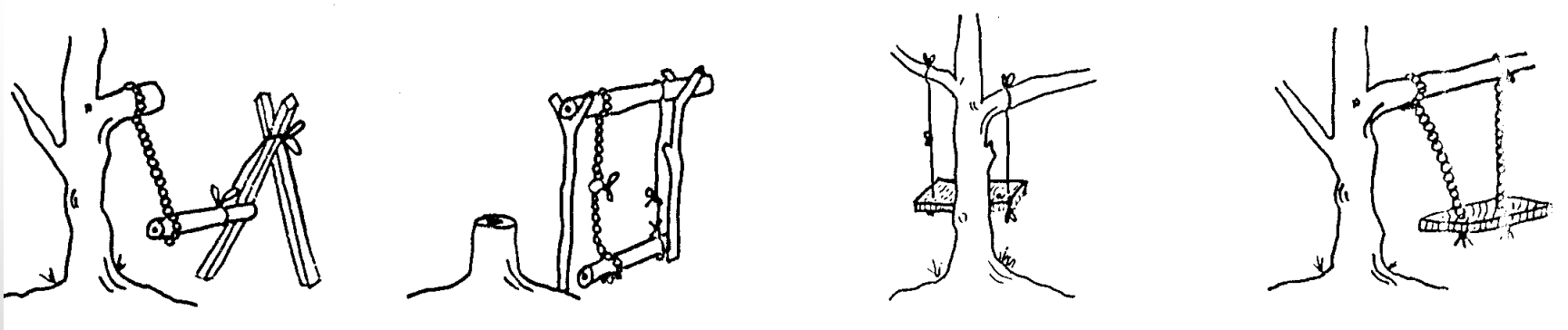

Praktiniai bandymai pateikia netikėtų problemų ir sprendimų.

Pati įmantriausia sistema bus neįgyvendinama, jei praktikams ji nepatiks.

Pavojus išlieka, jei pasirenkam neteisingas priemones jo išvengti.

Tai, ko mes norėjom, visą laiką buvo prieš akis.

Žiauru ir neteisinga vienodai mokyti skirtingus vaikus.

Detlefas Rostas

Svarbiausi vertinimo veiksniai

pagal Black ir Wiliam

Vertinimas veiksmingas:

- Teikiant **grįžtamąjį ryšį** mokiniams
- **Mokinius įtraukiant** į jų pačių mokymąsi ir vertinimą
- **Mokymą pritaikant** pagal vertinimo rezultatus
- **Pripažįstant vertinimo įtaką** mokinių motyvacijai ir savigarbai
- Sudarant galimybes mokiniams **įsivertinti ir suprasti, kaip tobulėti**

2012 m. PISA tyrimas.
Skaitymo gebėjimų rezultatai pagal lytį

Šalis	Skirtumas V-M
Jordanija	-75
Kataras	-70
Bulgarija	-70
Kipras	-64
Juodkalnija	-62
Suomija	-62
Slovėnija	-56
JAE	-55
LIETUVA	**-55**
Tailandas	-55
Latvija	-55
...	...
Estija	-44
Lenkija	-42
...	...
Rusija	-40
...	...
OECD šalių vidurkis	**-38**
...	...
P. Korėja	-23
Čilė	-23
Peru	-22
Kolumbija	-19
Albanija	-15

Merginų rezultatas aukštesnis už vaikinų

- Visose šalyse merginos statistiškai reikšmingai lenkia vaikinus
- Mažiausias skirtumas – 15 taškų, didžiausias – net 75 taškai
- Lietuva patenka į šalių dešimtuką, kuriose skirtumas yra didžiausias (55 taškai)

Ką planuojame?

- Pamokas?
- Dalykų turinį?
- Mokymąsi ir siekiamus rezultatus?

- **12. Siekiant suteikti ugdymo turiniui konceptualiai pagrįstą struktūrą ir išplėsti mokytojų galimybes prieiti prie bendros nuomonės šiuolaikinio ugdymo planavimo, mokymo ir mokymosi metodų taikymo ir mokinių pasiekimų vertinimo klausimais, dalykų bendrosiose programose:**
- **12.1. labiau remiamasi mokymosi, o ne dalyko logika;**

(VU BP, 2011)

A. Einšteinas – *Po trisdešimties metų pamiršite absoliučiai viską, ką jus privertė išmokti mokykloje. Atsiminsite tik tai, ką išmokote savo noru.*

Kaip suprantame vertinimą?

Auginti **ir/ar** **matuoti**

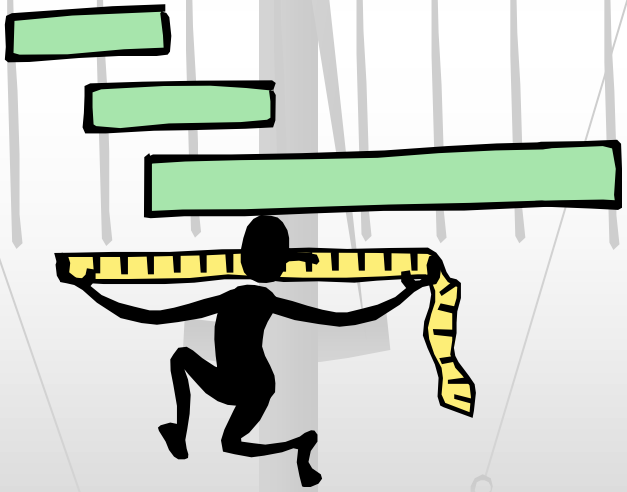

Kaip pa(si)tikrinti

- Pasakėlė apie obuolius ir citrinas
  - Koks galėtų būti jūsų pavyzdys?
- Mokymas reikalauja atverti įvairias sritis, jų ryšius gyvenamame pasaulyje.
- Tai, ką žmogus gali, paaiškėja ilgai mokantis, veikiant ir taip atrandant įvairius galių lygmenis.
- Mokytojas yra pagrindinė dialogo ašis, perkelianti praeitį į ateities kartas ir asmenis taip, kad šios kartos ir asmenys įgytų platų ir atvirą akiratį, kad asmenys taptų autonomiškais, atsakingais ir itin kūrybingais bendruomenės nariais.

Algis Mickūnas. Mokykla, mokytojai, mokiniai, 2014

2012 m. PISA tyrimas. Skaitymo gebėjimų rezultatai

Vieta	Vidurkis	Šalis
1	570	Šanchajus (Kinija)
2	545	Honkongas
3	542	Singapūras
4	538	Japonija
5	536	P. Korėja
...	...	...
10	518	Lenkija
11	516	Estija
...	...	...
	496	**OECD šalių vidurkis**
29	489	Latvija
...	...	...
34	486	Izraelis
35	485	Kroatija
36	483	Švedija
37	483	Islandija
38	481	Slovėnija
39	**477**	**LIETUVA**
40	477	Graikija
41	475	Turkija
42	475	Rusija
...	...	...
60	396	Indonezija
61	396	Argentina
62	394	Albanija
63	393	Kazachstanas
64	388	Kataras
65	384	Peru

- Lietuva (477 taškai) yra 39 pozicijoje iš 65, statistiškai reikšmingai žemiau už OECD šalių vidurkį.
- 33 šalių rezultatai statistiškai reikšmingai aukštesni už Lietuvos rezultatus.
- Izraelio, Kroatijos, Švedijos Islandijos, Slovėnijos, Graikijos, Turkijos ir Rusijos rezultatai statistiškai reikšmingai nuo Lietuvos rezultatų nesiskiria

Mokymosi uždaviniai ir vertinimas

Vertinimo planavimas:
Ko aš noriu, kad mokiniai išmoktų?
Kaip jie to išmoks?
Kaip aš sužinosiu, ar jie to išmoko?

Vertinimo informacijos panaudojimas, Sprendimai:
Kas turi žinoti šią informaciją?
Kokios ji turėtų būti formos?
Kaip dažnai teikiama?

Kur esam dabar?
Kur norime būti?

Vertinimas mokant, informacijos rinkimas ir fiksavimas:
Ką aš jau žinau apie mokinius?
Kaip galėčiau sužinoti daugiau?
Ką turiu užfiksuoti kaip reikšmingą pažangą?
Kaip aš fiksuoju vertinimo informaciją?

Vertinimo informacijos analizavimas:
Ką mokiniai žino ir supranta?
Ką jie gali padaryti?
Ką mokiniai patys mano apie savo darbą?

Pamokos vertinimas

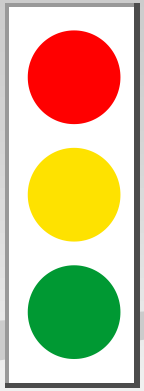

- **Kokios veiklos mokiniams patiko**
- **Kada sunku buvo išlaikyti mokinių dėmesį/motyvaciją**
- **Ar mokymas pakankamai diferencijuotas**
- **Ar mokymosi šaltiniai panaudoti tikslingai ir efektyviai**
- **Ką galima buvo padaryti geriau**
- **Kas buvo veiksminga/neveiksminga**
- **Pasinaudokite kolegų pagalba: pakvieskite stebėti pamoką ir ją aptarkite**

Kaip efektyviau vertinti klasėje

Vertinimas klasėje gali ne tik išmatuoti ir dokumentuoti mokymosi rezultatus, bet ir padėti mokytis

- **Apibendrinamasis vertinimas** labai svarbus, bet nepakankamas aukštiems mokinių pasiekimams užtikrinti, nes jo rezultatai būna per vėlai (jau po mokymosi ciklo)
- **Diagnostinis vertinimas** teikia informaciją reikalingą planuojant ir koreguojant diferencijuotą mokymą.
- **Formuojamasis vertinimas** vyksta kartu su mokymu, teikia tikslingą grįžtamąjį ryšį mokytojui ir mokiniui, skirtas gerinti mokymą ir mokymąsi, rezultatai neturėtų sudaryti apibendrinamojo vertinimo dalies
- Žinodami, kaip bus vertinami, mokiniai gali geriau suprasti, kokias žinias turi įsisavinti ir ką su jomis turi gebėti daryti. Taip mokiniai gali būti orientuojami taikyti žinias naujose situacijose.
- Autentiškų būsimo vertinimo užduočių pristatymas atskleidžia mokiniams mokymosi uždavinių prasmingumą.

Ką rodo pažymys?

- Ar pažymys atspindi tai, ką mokinys tikrai moka ir sugeba?
  - Turinys
  - Procesas
  - Rezultatas
- Kodėl to paties mokinio pažymiai gali labai skirtis pereinant iš vienos klasės į kitą / nuo vieno mokytojo pas kitą?
  - Pažymys neatskleidžia kriterijų, kuriais remdamasis mokytojas vertina mokinio pasiekimų lygį.
  - Kad atskleistume pažymį, reikia konkrečių pavyzdžių, iliustracijų, kodėl darbas būtent taip įvertintas

Pagal kokius kriterijus vertinti pažangą?

- ***Autonomiškumas***
- ***Dažnumas***
- ***Kontekstas***
- ***Sudėtingumas***
- ***Rezultato kokybė***

Apibendrinkime

Pamokoje

- Keliami apibrėžti mokymosi uždaviniai: aiškūs ir suprantami mokiniams
- Formuluojami vertinimo kriterijai: grįžtamajam ryšiui, įvertinimui, savęs ir kito vertinimui
- Numatomas darbas grupėmis, taikomi skirtingi grupavimo būdai
- Skiriamas apibendrinimo laikas, taikomi skirtingi apibendrinimo būdai
- Yra nuorodų ir/ar citatų iš mokinių darbų, kurios rodo, kur, kiek, kada dar reikia padirbėti, įtvirtinti
- Numatomas grupių darbas, sudarantis galimybes formuojamajam vertinimui
- Užtikrinama dermė tarp mokymo, mokymosi ir vertinimo: nuorodos į tai, kas veikia/neveikia ir kodėl
- Formuluojami klausimai, kurie atskleidžia mokinių žinias ir supratimą/nesupratimą, mokymosi strategijas, vertinimo kriterijus

Apibendrinkime

Mokytojas

- Pažįsta mokinius ir supranta, kodėl jie daro klaidų ir žino, kaip reikia jas ištaisyti ir ką jie turi daryti, kad jų išvengtų
- Paaiškina mokymosi uždavinius ir naudojasi jais suteikdamas grįžtamąjį ryšį, įvertindamas darbą, paskatindamas
- Naudoja refleksijos metodą mokyme ir mokymesi, skiria tam laiko sau ir mokiniams
- Skatina mokinius prisiimti atsakomybę už savo mokymąsi, suteikdamas laiko kiekvienam atsakymui formuluoti, naudojamoms strategijoms atskleisti, sprendimams pagrįsti
- Modeliuoja mokinių gebėjimų, nuostatų, žinių ir supratimo raiškos įvairovę ir raidą
- Analizuoja mokinių pasiekimus/rezultatus ir naudoja informaciją tolesniam mokymui/si planuoti
- Jaučiasi saugus ir pasitikintis savimi klasėje

Apibendrinkime

Mokinys

- Keičia savo požiūrį į mokymąsi – didėja motyvacija, savigarba, savivertė, savarankiškumas, iniciatyvumas, pasitikėjimas savimi
- Keičiasi atsakymų į klausimus kokybė, dalyvavimas apibendrinant, aiškinantis, nusakant/apibrėžiant mokymosi uždavinius, rezultatus, mokymosi strategijas
- Keičiasi atliktų darbų kokybė – pastebima pažanga
- Keičiasi klausimai, kuriuos jis užduoda
- Įsitraukia į formuojamojo vertinimo procedūras: įsivertina, vertina draugų darbus, atpažįsta, įvardija pažangą savo veikloje: pokyčius žinių ir supratimo lygmeniu, keldamas ir formuluodamas uždavinius/tikslus, pasirinkdamas strategijas

Apibendrinkime

Mokykloje

- Vertinama nuostata mokytis ir santykiai, grindžiami pasitikėjimu
- Skatina ir padeda formuotis pasitikėjimui savimi ir savivertei
- Palaikymo ir paramos sistema visiems mokiniams / kiekvienam mokiniui
- Formuoja pridedamąją vertę
- Sudaro/palaiko tinkamas galimybes tobulintis
- Įgyvendina pokyčius ir kuria paramos sistemas
- Skatina refleksiją ir įsivertinimą visais lygmenimis: asmens, dalyko, ugdymo srities, mokyklos

- Vaikai mokosi geriausiai, kai jie žino, kiek pasiekė ir ką turi daryti, kad pasiektų daugiau.

- ***"Mes nesimokome iš patirties... mes mokomės reflektuodami patirtį."*** - *John Dewey*

Reflektuokime

- **Kaip planuose atsispindi numatomi mokinių pasiekimai: vertybės, žinios ir supratimas, gebėjimai ir kaip jie siejami su aprašytais Bendrosiose programose.**
- **Kaip įgyvendinant programą individualizuojamas, plėtojamas mokymo turinys ir planuojamas laikas mokymosi veikloms.**
- **Kaip planuojamas ir realizuojamas efektyviai naudojant laiką savarankiškas mokinių mokymasis ir jų bendradarbiavimas.**
- **Kaip atsispindi ugdymo turinio planavimo lankstumas: ar mokytojas gali parodyti skirtingo detalumo ir/ar pakoreguotus planus; kaip pagrindžia detalizavimo ir/ar koregavimo būtinybę, priežastis ir laukiamą poveikį mokymui ir mokymuisi; kaip naudojasi informacija apie mokinių pažangą ir pasiekimus koreguodamas ugdymą.**
- **Kaip pritaiko ugdymo turinį specifiniams ugdymo kontekstams: specialiųjų poreikių vaikams, gabiems vaikams, tautinių mažumų vaikams, migruojančių darbuotojų vaikams ir kt.**

Reflektuokime

- **Kaip mokytojas geba aktualizuoti ugdymo turinį, susieti jį su realiu gyvenimu, mokinių kasdienio gyvenimo poreikiais formuluodamas mokymosi uždavinius.**

- **Kaip mokytojas išlaiko dermę tarp dalyko žinių ir supratimo bei dalyko ir bendrųjų gebėjimų ugdymo, tarp akademinės ir praktinės ugdymo krypties.**

Įsivertinkime
Galvokime greitai!!!

Mokymosi variklis

Mokymosi variklis